

2017 is poëziejaar bij Special Arts

Onderweg in een gedicht

Ieder jaar zet Special Arts één kunstdiscipline in een speciaal licht. Voor 2017 zijn er plannen voor speciale aandacht voor poëzie. Taal en tekst staan centraal. Maar het maken van gedichten met mensen met een verstandelijke handicap levert veel meer op dan alleen prachtige en inspirerende teksten...

WERELDREIZEN

als ik een eindje fiets
door de dorpen in de buurt
maak ik een kleine wereldreis

als ik een heel eind fiets
door de dorpen verder weg
maak ik een grote wereldreis

als ik vrij ben
maak ik veel wereldreizen
op de fiets

Christian Lucas

Uit: Dag taart op de tafel

Het gedicht is een bijzondere kunstvorm

Taal heeft zowel een artistieke als een communicatieve waarde. Taal kan de lezer raken en tegelijk de schrijver verder helpen. Door te schrijven ontdek je wát je te zeggen hebt, maar ook hóé je dat het best kunt zeggen. Door te blijven schrijven, te herschrijven en je werk te delen, word je daar steeds beter in. Door te experimenteren met bijvoorbeeld vorm, klank en ritme leer je andere technieken, die je kunnen helpen bij het vertalen van je eigen beleavingswereld. Poëzie daagt je uit om het schrijven te laten beginnen bij jezelf, in plaats van bij de taalregels en verleidt je om te spelen met taal en zo de beste vorm te vinden om iets over te brengen. Juist voor mensen met een verstandelijke handicap krijgt taal hiermee nog een derde waarde, misschien wel de belangrijkste, namelijk een emancipatoire waarde. Wanneer je niet langer wordt misverstaan, genegeerd of zelfs afgewezen omdat je de taal niet voldoende beheerst, maar juist een stem krijgt door de manier waarop jij in je eigen woorden en constructies zegt wat je denkt en voelt, maakt dat je sterker en win je aan zelfvertrouwen. In de letterlijke zin van het woord: je wint aan zeggingskracht. Juist in deze tijd, waarin we meer en meer voor onszelf moeten opkomen en zorgen, is het belangrijk dat ook diegenen die een zwakkere positie in de samenleving innemen, kunnen en mogen zeggen wat ze nodig hebben, vinden en ervaren.

Honger naar erkenning

Nog altijd is er in Nederland weinig aandacht voor de taalontwikkeling van mensen met een verstandelijke handicap. In het speciaal onderwijs wordt natuurlijk Nederlands gegeven, maar daar is de aandacht voor taal vaak - net als in het regulier onderwijs overigens - gericht op de aparte deelgebieden van de taal. Je leert de regels, je vergroot je woordenschat of oefent met begrijpend lezen. Beginnen bij jezelf, bij dat wat jij als mens te vertellen hebt en dat vormgeven op een manier dat andere mensen erdoor geraakt worden, dat gebeurt nog altijd weinig in Nederland. Terwijl juist dát - vorm geven aan je eigen stem, je eigen wereldbeeld - een beroep doet op de honger naar erkenning die wij allemaal hebben. We willen allemaal gezien (gehoord/gelezen) worden. Dat geeft ons de motivatie en de kracht om ons te ontwikkelen. Kunnen en mogen vertellen wie jij bent en hoe jij de wereld ervaart en ondervinden dat jouw stem de moeite waard is, geeft je kracht en

bestaansrecht. Eigenwaarde dus. Dat is het doel van de werkwijze van Taalvorming. En precies dát is wat Special Arts wil realiseren met het voorgenomen project *Het Andere Gedicht 2017*.

Taalvorming

Taalvorming, dat onderdeel uitmaakt van de Kunstzinnige vorming, heeft zich de afgelopen jaren bewezen als een serieuze aanvulling op en soms zelfs vervanging van de standaard taalmethodes. De manier van werken doet een beroep op het intrinsieke vermogen van ieder mens (hoe gehandicapt ook) om een taal te ontwikkelen, op het eigen niveau en op basis van zijn eigen ervaringen. Taalvorming maakt taal en schrijven (weer) leuk, omdat het uitgaat van jou als mens en niet van het abstracte concept taal met alle regels en vormen die daarbij horen. Al sinds 2005 wordt er gewerkt met Taalvorming met mensen met een verstandelijke handicap. De resultaten zijn steeds weer

verrassend en inspirerend. Daarover is uitgebreid geschreven in *Vissen Zwemmen Leren**.

Special Arts hecht er waarde aan om door middel van het voorgenomen project *Het Andere Gedicht 2017* opnieuw aandacht te geven aan de kunstuiting poëzie en de ontwikkeling van de communicatieve vaardigheden en het zelfbeeld van de makers daarvan.

Het Gedichtenlaboratorium is een online toepassing, waar je zelf via 10 eenvoudige stappen een gedicht kunt maken. Als leerkracht of begeleider lees je daar waarom welke stappen worden gezet. Ook vind je er veel materiaal en inspiratie: www.poezie.specialarts.nl

Het Gedichtenlaboratorium

Mooie woorden, maar hoe gaan we dat doen en hoe bereiken we dan docenten en begeleiders, leerlingen en cliënten, scholen, instellingen en particulieren? We lichten vast een tipje van de sluier op: Het plan is te starten met het uitschrijven van een landelijke gedichtenwedstrijd. Met een toegankelijk en inspirerend thema en verder totale vrijheid dagen we iedereen van boven de twaalf met een verstandelijke handicap uit om - alleen, of met hulp van ouders, leerkrachten en begeleiders - te schrijven over wat hem of haar bezighoudt en zijn beste teksten in te sturen. Het online Gedichtenlaboratorium van Special Arts kan daarbij behulpzaam zijn.

Voor dichters (in de dop): 2017 is niet alleen het jaar van de poëzie, maar draagt ook een thema.

Het onderwerp reizen wordt veel gebruikt in de literatuur: de wandeling als symbool voor de levensweg, het pad dat leidt tot onbekende werelden, het 'zich verloren lopen'*. Al in het kleinste tochtje naar de supermarkt schuilt een poëtische weergave van een bestaan. Het poëziethema van 2017 is is dan ook: *Onderweg*.

Met elkaar zijn wij onderweg naar een wereld waar ieder mens met handicap een stem heeft, gehoord en erkend wordt.

Hoe te beginnen? Bij jezelf! Herinner jij je een keer dat je onderweg iets zag dat je verwonderde, of verbaasde? Ging jouw tochtje naar de supermarkt misschien een keer totaal anders dan verwacht? Hoe reis jij eigenlijk? Waarmee, met wie en wat vind je daar spannend aan? Hoe is het om ergens voor het eerst te zijn?

Vertel je ervaring, schrijf hem op of vraag of iemand dat voor je wil doen. Waar breek je de zin eigenlijk af? Waar hoor je een mooie klank? Het maken van een gedicht is ook een reis. Probeer maar eens uit welke kanten je allemaal op kunt met je verhaal...

*Toen het begon te sneeuwen
ben ik naar het raam gelopen;
heb ik mij verloren gelopen.

Uit: *Het Sneeuwt*, Hans Faverey,
Verzamelde Gedichten,
Uitgever: De Bezige Bij, Amsterdam, 1993

Ook zijn er plannen om op drie centrale plekken in Nederland het online Gedichtenlaboratorium tijdelijk ook offline beschikbaar te maken. Leerkrachten en begeleiders kunnen de basistraining *Gedichtenlaboratorium in gebruik* volgen en zo kennismaken met Taalvorming. Ook is er de mogelijkheid tot een vervolgtraject op maat met voorbeeldlessen en *coaching on the job*. Zo kunnen leerkrachten en begeleiders hun eigen leerproces vormgeven en laten aansluiten op de mensen met wie zij werken.

Denkt u nu: maar de mensen met wie ik werk, die kunnen helemaal niet schrijven?

Op basis van Taalvorming wordt ook gewerkt met de 'zwaarst' gehandicapten. Het proces is anders - het gaat langzamer, en met meer inspanning - maar zeker niet minder waardevol. Voor ieder mens is er een eigen aanpak en uiteindelijk is het resultaat hetzelfde: iedereen heeft wat te zeggen, iedereen beschikt over een taal en iedereen groeit wanneer die taal gehoord, begrepen en gedeeld wordt.

Inge Raadschelders (Blindschelders & Raadsman)

Meer informatie vind je op

www.facebook.com/hetanderegedicht

Wil je op de hoogte blijven, geef dan je mailadres

door aan: poezie@specialarts.nl

*Alle informatie over het hoe en waarom van taalvorming, de implementatie van de werkwijze en jarenlange ervaring lees je in het boek *VISSEN ZWEMMEN LEREN, over taalvorming en persoonlijke ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke handicap door het schrijven van gedichten*, E. Spauwen en C. vd Pluijm (red.), stg AGO/uitgeverij De Stiel, 2005